Anmerkungen = 1 list nejstaršího Máchova zápisníku; popis je v 3. svazku.

B = *Básně obsahu rozmanitého Karla Hynka Máchy.* Vázaná knížka form. 12,5 × 12 cm obsahuje opis třiceti básní neznámou rukou „Máchova přítele". Je psána latinkou starým pravopisem (au, w, g, j) na papíře s vodotiskovými ornamenty a čarami 2,7—3 cm od sebe vzdálenými se značkou G. E. Honic. Popsáno prvních 84 stran, pak následuje 39 čistých listů, na dalším listě jsou dvě básně otce posledního majitele, z nichž první má datum $18\frac{28}{1}74$ a nadpis Olze. Potom je 18 listů prázdných a dva listy obsahu. Kniha je svázána v dobové papírové vazbě s červeným štítkem a s nápisem: *Machowy Básně.* Opis byl pořízen buď za života Máchova, nebo krátce po jeho smrti. Naposled byl v majetku dr. Bohumíra Filípka, dnes je uložen v literárním archivu Národního musea. Po prvé jej popsal St. Sahánek (LF 1923, 143n.). Krčma dokázal, že to není rukopis Máchův (Kritika 1, 1924, 258n. a 320). — Z tohoto důležitého pramene byly po prvé otištěny dvě básně v Lumíru, kde jsou připojeny zajímavé zprávy o jeho původu. U básně Slečně Rošrové je poznámka, že byla otištěna podle textu v rukopisném sborníku „čistě sepsaném od jednoho z důvěrnějších přátel Máchových pod titulem Básně obsahu rozmanitého", který dr. Fr. L. Rieger „koupil z pozůstalosti jistého duchovního" (1858, 1175); u básně Vorlík se však v poznámce praví, že Rieger sbírku tu „dostal od kněze N., kterýž ji koupil z pozůstalosti jednoho z přátel Máchových" (1859, 25). Uvádíme zde tituly a datování básní:

I. Romance [Dítě]. 18...30.
II. Měsíček. 18...30.
III. Srdci mému. 18...31.
IV. Píseň [Z háje stínů dubec strmí]. 18...31.
V. Vorlík. [Bez data.]
VI. Na hrobě sestřiným. [Bez data.]
VII. Přelka. $18_{12}31$.
VIII. Svatý Ivan. [Bez data.]
IX. Svatý Vojtěch. 18...31.
X. Mlynářův syn. $18_{12}31$.
XI. Noc. [Světlost zajde; má podtitul] Óda. $18\frac{20}{12}31$.

XII. Abaelard Heloíze. $18\frac{-}{1}32$.
XIII. Idůna. $18\frac{-}{1}32$.
XIV. Bojařín. $18\frac{19}{1}32$.
XV. Píseň [Pod starým hradem]. $18\frac{25}{1}32$.
XVI. Zpěvec. $18\frac{26}{1}32$.
XVII. Píseň. [Věje vítr, chladný vítr. Bez data.]
XVIII. Týn Karlův. [Z temna lesa žežulička. V obsahu:] Karlův Tejn. [Bez data.]
XIX. Píseň. [Ani labuť, ani Lůna. Bez data.]
XX. Zamilovaný. [Zalká jinoch z černa lesa. Bez data.]
XXI. Dva zákeřníci. [Rozprostřela chladná noc. Bez data.]
XXII. Píseň. [Nesbírá v háje stínu. Bez data.]
XXIII. Píseň. [Na lučině husy pasou. V obsahu uvedeno:] Husy. [Bez data.]
XXIV. Stálá přísaha. [Celý kraj písecký. Bez data.]
XXV. Hrdlička. [Zrána na usvítě. Bez data.]
XXVI. Jalovec. [Letěly koroptve plaché. Bez data.]
XXVII. Opuštěná. [Hasly zatmělé hvězdičky. Bez data.]
XXVIII. Pomněnky zasázavské 1. [Proč, Vltavo, řeko divá. V obsahu uvedeno:] I. Pomněnka. [Bez data.]
XXIX. 2. Pomněnka. [Želetínky háje. V obsahu uvedeno:] II. Pomněnka. [Bez data.]
XXX. Panně Rošrové. $18\frac{12}{11}32$.

U většiny básní je redakční značka ~~ooo~~, protože vydavatelé *K* báseň znali a zvolili jinou versi. Značka chybí u čísel: II, III, V, VI, XVII, XXVIII, XXX.

C = *Cikáni*, první samostatné knižní vydání z roku 1857 v Bibliotéce českých původních románů historických i novověkých, nákladem Kateřiny Jeřábkové v Praze. O smlouvě s Jeřábkovou srov. stať K. Janského v knize Tajemství Křivokladu, 138n.

K = *Kobrovo vydání Spisů Karla Hynka Máchy*. Vyšlo v polovině roku 1861 s vročením 1862; KI = I. díl, KII = II. díl.

L = *Lumír* z roku 1851, 145n. s otiskem 1.—7. kapitoly Cikánů; z roku 1858, 1175 s básní Slečně Rošrové; z roku 1859, 25 s otiskem básně Vorlík.

M = musejní opis básní. Neúplný sešit form. 17,5 × 11 cm vznikl spojením dvou částí, z nichž jedna je psána latinkou a obsahuje č. 1 až 24, druhá, s č. 25—54, je psána kurentem. Neobratným sešitím obou částí dostaly se básně psané latinkou doprostřed mezi básně psané kurentem. Stav po sešití vypadal takto:

1 list — č. 25—26 a začátek č. 27, kurent, *chybí.*
8 listů — konec č. 27—41, kurent
2 listy — č. 1 a začátek č. 2, latinka, *chybí*
10 listů — konec č. 2—21, latinka
2 listy volné — č. 22—24, latinka, a začátek č. 42, kurent
6 listů — konec č. 42—54, kurent, pod č. 54 je polovina listu utržena
2 listy — prázdné
1 list — *chybí*

Původně tedy bylo 14 listů psaných latinkou a vložených doprostřed 18 listů psaných kurentem. Poněvadž č. 42 začíná na poslední straně části psané latinkou, bylo provedeno sešití ještě během opisování. Sešit obsahuje tyto básně: [1.] chybí, [2.] Rozprostřela chladná noc (začátek chybí), 3. Měsíc stojí s zesinalou tváří, 4. Ouvertura (Vzešel máj! — znělka č. 3), 5. Však co darmo, 6. Na popravišti, 7. Cizinec, 8. Kdo kdy v světě, 9. V přírodě jak vše se jindy smálo, [připojeno:] Kleslá (poslední sloka), 10. [Žalozpěv] Smutné vydej zvuky, 11. Jestli byly vzdálené to světy, 12. V svět jsem vstoupil. 13. Cesta z Čech, 14. Do památního listu: Viz, dvě růže [a myšlenka v próze:] Přátelství jest slunce života, 15. Přes hvozd tmavý, [připojeno:] Zelených na lukách, 16. Slunce zapadlo u věčnosti moře (v *K* začátek Na příchod krále), 17. Zastaveníčko, 18. Straba, 19. Na hřbitově (část 1 a 3), 20. [Na hřbitově, část 2 s nadpisem:] Pěvec, 21. Tichá řeko, stříbrné tvé lkání (z Ukončení Mnícha), 22. Aniž tvůj že jsem, 23. Jaroslavna, 24. Vzor krásy, [25.—26.] chybí, [27.] Pod okénkem (poslední sloka), 28. Temná noci! (širší znění), 29. Modřínové, 30. Umlkni, potoku hlučný, [bez čísla, spojeno s předešlou básní, ale s nadpisem:] Holubice: Hle, co v zeleném hájíku, 31. Aniž křičte, 32. [V chrámu] Půlnoční vstal měsíc, 33. Hrobka králů a knížat českých, 34. Zpěv lovecký, 35. Těžkomyslnost (Zašlo slunce), 36. Královič, 37. Proč, Vltavo, 38. [Budoucí vlasť] Slyš, páže můj!, 39. Andronicus (část z Mnícha), 40. Ivan (Zjitra jasné), 41. Hoj, byla noc!, 42. Těžkomyslnost (Buďte zdrávy), 43. Kdyby bylo harfce mojí dáno (City vděčnosti), 44. Tam na hoře holoubátko (Píseň Marinčina), 45. Mdlý se chodec (Ivan), 46. Ó harfo dávnověká, 47. Plná Lůna, 48. Ládné líce půlrozvitých růží! (úryvek z Boleslava), 49. Má děva ještě dřímá, 50. Zašlo slunce za modravé hory, 51. Kde k nebesům modrým, 52. Jak v souhlasu stroje hudebného (City vděčnosti), 53. Hojho, slyšte, kteří ještě bdíte, 54. Kdo vlasti své vezdy je věrný syn, 55. [utrženo].

V opise jsou četné poznámky K. Sabiny a opisovače J. Habránka. Podle posudku dr. P. Spunara není písmo psané kurentem totožné

s písmem Michala Máchy. Kurent i latinku psala bezpochyby jedna ruka. Po prvé popsal Č. Zíbrt v článku Nově objevené rukopisy skladeb K. H. Máchy, Naše doba 21, 1914, 449n.

NM = *Náčrt Máje*, 1 list dole oříznutý, form. 21 × 16,7 cm; psáno ze začátku latinkou, pak zběžným kurentem. Na druhé straně je zapsána dolnolužická píseň. Z pozůstalosti Hindlovy se dostal oklikami do depositu literárního archivu Nár. musea. Po prvé otiskl J. Arbes v článku První zákmity k Máchovu Máji, Zvon 3, 1903, 150.

O1 (dříve Opis) = opis *Pouti krkonošské* v Lešehradeu. Popis viz v 2. svazku. Koupeno od dědiců Michala Máchy. Po prvé otiskl Fr. Krčma v knize K. H. Mácha, Obrazy ze života mého, Hyperion, 1923.

O2 (dříve M2) = musejní opis osmi básní neznámou rukou na dvoulistu form. 19,7 × 12 cm, nadepsaný Básně: *Přípis*, *Noc*, *Bojarýn*, *Píseň* (Pod starým hradem, širší znění). Výtah z ohlasu národních písní slovanských: 1. *Rozprostřela chladná noc*, 2. *Pokraj skály jinoch sedí* (Balada), 3. *Letěly koroptve plaché*, 4. *Hasly zatmělé hvězdičky*. Po prvé popsal Č. Zíbrt v článku Nově objevené rukopisy skladeb K. H. Máchy, Naše doba 21, 1914, 617.

O3 (dříve H) = Hindlovy opisy:

a) *Ó harfo dávnověká* na Máchově rukopisném začátku Cikánů (*R21*), 1 list form. 18,5 × 12 cm, původně v majetku Ed. Hindla, dnes v literárním archivu Nár. musea;

b) úryvky z básně *Noc*, obsahující verše 5—6 a 3. a 4. sloku ve Výpiscích ze všelikých spisovatelů. V majetku sl. Josefy Hindlové na Smíchově. Znal Fr. Krčma (Dílo K. H. Máchy, 1928);

c) Láska a krása *(Kdo kdy v světě* a *Však ten zásvit)* ve Výtahu ze všelikých výpisků a zaznamenání básníka K. H. Máchy, opsal Ed. Hindl. Až dosud neznámé. V majetku sl. Josefy Hindlové.

O4 (dříve M4) = musejní opis 15 básní Máchových, otištěných až do roku 1842. Sešitek form. 17 × 10,5 cm je celý reprodukován ve Zlatorohu (F. V. Krejčí, K. H. Mácha, 1916), kde je považován omylem za Máchův rukopis, ačkoliv je psán novým pravopisem (ou, v, j, í). Jediná odchylka v písni Uhasly zatmělé hvězdičky je chybou opisovačskou. Pro dnešního vydavatele celkem bez významu.

O5 (dříve M5) = musejní opis (Michalův?) *Balády* s prázdnými notovými linkami. 1 list form. 18 × 10,7 cm. Srov. *O12*. Po prvé popsal Č. Zíbrt, Naše doba 21, 1914, 622.

O6 (dříve M6) = musejní opis *Cikánů* (sign. V H 19) z roku 1851, pořízený Drahotínem Schulzem Vicemilovským, form 12,2 × 9,9 cm. Podrobný popis viz v 2. svazku.

O7 (dříve M7) = musejní opis *Bratří* a *Zlomek Boleslava*, opisoval Fr. L. Rieger, 6 listů form. 22,3 × 18 cm. Písmo srov. s faksimilovanou básní Na smrt K. H. Máchy v Traubově monografii o Riegrovi ve Zlatorohu. Po prvé popsal Č. Zíbrt, Naše doba 21, 1914, 621.

O8 (dříve M8) = musejní opis německých básní, 20 stran, opisoval J. Habránek. Obsahuje básně: *Mein Wunsch, Elegie, Das Leben, Zigeunerlied, Der erwachende Tag, Sieh des Todes blasses Bild, O Muse, An den Gräbern der Freunde, An dem Friedhofe, Meine Freuden, Nacht wird es, Stimmen zur Namensfeier.*

O9 (dříve Opis) = opis Balády, 1 list form. 17,5 × 10,5 cm, podepsaný Kar. Hyn. Mácha. Reprodukce je ve sborníku Věčný Mácha. Není to rukopis Máchův, jak je tam uvedeno (i u Krčmy); je to písmo Václava Macha, který lístek daroval J. Arbesovi. Uloženo v literárním archivu Nár. musea.

O10 (dříve Opis) = opis básně Mrak až přijde šerý na podélném lístku form. 9,2 × 10,2 cm je psán kurentem, pravděpodobně touž rukou jako *M*, předpokládáme-li, že mezi oběma zápisy byl časový rozdíl. Na první straně je pod básní latinkou:

Karel Hynek Mácha
Václav Michal Mácha
Antonín
Mácha b budiž tomu tak.
Anna

Poznámky uvedené na rubu otiskujeme na str. 334—335. V archivu sběratele Fr. Rysa, z pozůstalosti Alfreda Waldaua. Znal Fr. Krčma (Dílo K. H. Máchy, 1928).

O11 (dříve Opis Michalův) = 1 list form. 22,2 × 14,1 cm, obsahuje výpisek o písni Hospodine, pomiluj ny z Dobrovského Geschichte der böhm. Sprache a dvanáct neočíslovaných nápisů do památníku s názvem Do památních listů. Ve sbírkách K. Janského, koupeno od dědiců Michala Máchy. Po prvé celé otištěno v Janského vydání Díla K. H. Máchy, 1950, III, 471.

O12 (dříve Opis Michalův?) = *Hoj, byla noc*, 1 list form. 17,8 × 10,6 cm s prázdnými notovými linkami (jako *O5*), latinkou, novodobým pravopisem; původně v majetku Michalově, nyní v Lešehradeu; znal Fr. Krčma, Dílo K. H. Máchy, 1928.

O13 (dříve Opis Musilův) = *Zpěv u hrobu p. Josefa Jungmanna mladšího*, datovaný 27. prosince 1833, nalezen byl roku 1936 u dr. Bohuše Strettiho. Na smrt Jungmannova syna napsali básně J. Malý, Jar. Picek, Sl. Tomíček, K. H. Mácha, Ľud. Štúr, Fr. L. Čelakovský. Všecky tyto básně si opsal Ant. Musil, manžel Jungmannovy dcery

Anny. Uloženo v literárním archivu Nár. musea pod heslem Josef Jungmann 15 A 3. Po prvé otiskuje O. Votočková-Lauermannová, K. H. Mácha, 1936.

O14 (dříve H1) = opis písně *Pod starým hradem*, širší znění. Není to ruka Hindlova. 1 list form. 21,3 × 13,8 cm s číslem 16tá. Ve sbírkách K. Janského, koupeno od sl. Jos. Hindlové. Znal Fr. Krčma, Dílo K. H. Máchy, 1928.

O15 (dříve H3) = opis prozaických a básnických prací Máchových v tomto pořadí: *Rozbroj světů (Svět zašlý, Svět smyslný)*, *Návrat*, *Plná luna*, *Z temna lesa*, *Královič*, *Na úmrtí českého básníka* (Žalozpěv), *Přípis básní*, *Baláda* (bez nadpisu), *Deník mnichův*, *V chrámu* (bez nadpisu), *Co zde sním*, *Hrobka králů a knížat českých*. Psáno novým pravopisem na 64 drobných stránkách form. 10,8 × 8,8 cm, z nichž osm je prázdných. Koupil dr. Kamill Resler od paní Veselé, vdovy po mlynáři v Praze III, Velkopřevorské nám. Není to rukopis Ed. Hindla. Nález byl vydán i s malým rukopisným zlomkem začínajícím slovy „Byl večer...“ jako soukromý tisk Deník mnichův a jiné práce roku 1930 s doslovem Fr. Krčmy (viz týž, Neznámé prozaické zlomky K. H. Máchy, Rozpravy Aventina 5, 1930, č. 22).

O16 = opis pěti básní. 8 listů form. 21,4 × 12,8 cm, první strana je prázdná, na druhé je nadpis: Některé z pozustalých básní od Karla Hynka Machy. Pak následují básně: *Jinoch na Bílé hoře* (Baláda, str. 3), *Žel* (dvě písně z 2. kap. Cikánů: V dlouhém poli a Jeruzalém zpustla, str. 4), *Nářek cikána* (píseň z 3. kap. Cikánů: Běhá jelen po lučinách, str. 5—6) a *K uvítání krále* (Na příchod krále, str. 7—10); posledních šest stran je prázdných. Psáno latinkou starým pravopisem, tedy brzy po Máchově smrti. Na str. 10 je za posledním veršem podobná okrasná šipka jako v *R22* u básně Na hřbitově a jako v Zápisníku na str. 28 na konci Popsání hrobky z Mnícha. To znamená, že opis byl pořízen přímo z originálu. Původně bylo v majetku prof. dr. Františka Novotného v Brně, nyní uloženo u doc. dr. Oldřicha Králíka v Olomouci, který nález popsal v ČMM 76, 1957, str. 109. Fotografie je v literárním archivu Nár. musea.

Poznamenání = Máchův zápisník asi z let 1831—32, 20 stran form. 19,5 × 12,5 cm. V depositu Umělecké besedy v Nár. museu; popis je ve 3. svazku.

R1 = *Máj*, rukopis je v pozůstalosti vlasteneckého rolníka Jana Krouského v Katusicích. Srov. poznámky k Máji na str. 346.

R2 = dva lístky ze sešitku básní, psaných kurentem. První lístek form. 9,8 × 7,4 cm obsahuje 18 posledních veršů *Syna mlynářova* a prvních 10 veršů *Přelky*. Je ve sbírkách K. Janského. Na druhém lístku (dříve

R1), form. 9,9 × 7,4 cm, je píseň *Želetínky háje* bez prvních 6 veršů. Uloženo v literárním archivu Nár. musea. Na lístcích jsou stopy po sešití, dírky mají stejné vzdálenosti. Oba byly původně v majetku Ed. Hindla. Po prvé popsal s omyly A. Vyskočil ve Zrání 1, 1919, 40.

R3 = rukopis *Ivana* (Zjitra jasné vzhůru vzešlo slunce), tři sešité lístky form. 10,8 × 10,2 cm. Na 1. str.: *Ivan / Karel Hynek Mácha.* 2. str. je prázdná, 3.—5. str. text označený římskou I, 6. str. je prázdná. Všechny strany jsou orámovány černou linkou, psáno latinkou. V majetku pí Marie Stýblové. Po prvé popsal K. Janský v Naší vědě 22, 1943, 154.

R4 = lístek do památníku z roku 1832: *Kdy se láska v srdce věrná vtělí.* Form. 11,2 × 18,4 cm (podélný). Uloženo v Arbesově pozůstalosti v Nár. museu. Původně v majetku Máchova spolužáka faráře Josefa Machačky.

R5 = rukopis *Pouti krkonošské* na dvoulistu form. 26 × 20,3 cm s vodovou značkou G. Ettel. Za ní Máchův přepis básně *Na hrobě sestřiným.* Psáno latinkou. Byl uložen v archivu hl. města Prahy (sign. č. 5931/1). Podle sdělení archiváře prý shořel při požáru za Květnové revoluce. Původní fotografie je ve sbírkách K. Janského. Rukopis objevil roku 1917 J. Thon v pozůstalosti Strobachově. Srov. poznámky k Pouti krkonošské v 2. svazku.

R6 = *Bratři*, dva listy vyříznuté ze sešitu, form. 23,1 × 15,5 cm, psáno kurentem, jen záhlaví a jména osob latinkou. Na rubu je Habránkova poznámka: To jest nejdelší; pod tím jsou automatické záznamy Máchovy. Obsahuje 1. scénu 1. jednání, 285 veršů. V prozatímní úschově v literárním archivu Nár. musea. (Razítko: Museum král. města Tábora.)

R7 = *Oldřich.* / Truchlohra v pěti jednáních / od / Karla Hynka Máchy. 1 list form. 25 × 19,5 cm, psáno latinkou, obsahuje 174 veršů *Bratří* (dva jsou škrtnuty básníkem) až k verši: „Hovora to jest! — Co ten přináší?" Původně bylo v majetku Ed. Hindla, potom J. L. Hrdiny, nyní ve sbírkách B. Duška. Znal Fr. Krčma, Dílo K. H. Máchy, 1928.

R8 = *Bratři.* 1 list bez názvu, form. 12 × 8,4 cm, psáno latinkou, obsahuje 36 veršů a začátek následujícího. Dr. J. L. Hrdina dostal rukopis od Ed. Hindla, u něhož bydlel jako student, nalepil jej do památníku rady Mrskoše a na tutéž stránku nalepil jiný, silně ostřižený rukopisný lístek titulu hry *Boleslav.* Ten je na světlejším papíře form. 6,5 × 4,9 cm a k výše uvedeným veršům z Bratří nepatří. Uloženo v literárním archivu Nár. musea. Znal Fr. Krčma, Dílo K. H. Máchy, 1928.

R9 = *Ivan (Vprovod)*, je psán kurentem na čtyřech listech do sebe vložených, form. 10,1 × 8,6 cm, str. 4 a 8 jsou prázdné. V majetku

pí Jarmily Kronbauerové (pův. Ed. Hindla). Po prvé popsal a otiskl K. Janský v LF 62, 1935, 156.

R10 (dříve R10 a Kr7) = rkp. *Viasila Viasiloviče*, popis je v 2. svazku.

R11 = rkp. *Valdic*, popis je v 2. svazku.

R12 = rkp. zlomku *Pouti krkonošské*, 4 listy form. 20,7 × 16,7 cm; popis je v 2. svazku.

R13 (dříve Kr2) = lístek se čtyřmi znělkami: *V hloubi citu, Vzešel máj, Ač má síla, Ještě jednou.* Psáno latinkou, form. 13,6 × 8,6 cm. Původně bylo v majetku Ed. Hindla, nyní v literárním archivu Nár. musea.

R14 (dříve Kr3) = tzv. *Výklad Máje*, rkp. lístek podélného form. 11,1 × 17,9 cm, popsaný latinkou po jedné straně. Původně v majetku Ed. Hindla, nyní v literárním archivu Nár. musea.

R15 (dříve Kr4) = *Proslov* [ke králi Fridrichovi], rkp. form. 17,2 × 10,9 cm na tenkém papíře s vodovými čarami a s částí vodové značky. Psáno latinkou. Původně v majetku Ed. Hindla, nyní v literárním archivu Nár. musea.

R16 (dříve Kr5) = tzv. menší, starší rukopis *Karlova tejna*; popis je v 2. svazku.

R17 (dříve Kr6) = tzv. větší, mladší rukopis *Karlova tejna*; popis je v 2. svazku.

R18 (dříve Kr8) = *Přísaha*; popis je v 2. svazku.

R19 (dříve Kr9) = *Řeč, jakou na uvítání...*; popis je v 2. svazku.

R20 (dříve Kr 10) = *Večer na Bezdězu*; popis je v 2. svazku.

R21 (dříve Kr11) = rkp. začátek *Cikánů*; popis je v 2. svazku.

R22 (dosud UBr1 a UBr2) = *Pensum, Na hřbitově*; na větším listě form. 22 × 17,5 cm jsou německé verše *Pensum*, datované *21. Jänner 1830*; za nimi následuje latinské *Pensum* (Rhetorica est magni facienda), datované *24. Jänner 1830*. Latinské pensum bylo otištěno v Arbesově knize K. H. Mácha, 1941, 158 a 465 a v Janského Životopise, 54n., v obou i s překladem. Na druhé straně rukopisu za latinským pensem jsou kurentem psané první dvě části básně *Na hřbitově*. Třetí část je na menším, silně ostřiženém listu form. 16 × 7,5 cm s vodovou značkou HT a s vodovými čarami; psáno kurentem. Na druhé straně je přestřižené latinské pensum. Na prvním listě je také Máchův hudební signál (znělka) a poznámky Habránkovy. Uloženo v depositu Umělecké besedy v Nár. museu.

R23 (dříve UBr3) = *Však co darmo*, lístek na modravém papíru form. 7,5 × 6 cm, psáno po jedné straně s četnými opravami. V depositu Umělecké besedy v Nár. museu.

R24 (dříve UBr4) = *Duše nesmrtelná*, čtyři lístky form. 12 × 9,6 cm, psáno kurentem. V depositu Umělecké besedy v Nár. museu.

R25 (dříve UBr5) = I. část *Mnícha*, které Mácha použil později v „Čísle předposledním". Podélný list form. 7,8 × 19,4 cm, datovaný *V Praze dne 18tého Prosince 832*. Nahoře napravo je Riegrovou rukou připsáno: Rukopis Karla Hynka Máchy. Na rubu je Máchův automatický zápis: *darben | drohen*. Psáno latinkou, faksimile první strany je ve Voborníkově K. H. Máchovi. V depositu Umělecké besedy v Nár. museu.

R26 (dříve UBr6) = *Rozbroj světů, Vale, lásko ošemetná*; popis je v 2. svazku.

R27 (dříve UBr7) = *Valdek*; popis je v 2. svazku.

R28 (dříve UBr8) = zlomek povídky začínající *Slavné ticho panovalo*; popis je v 2. svazku.

R29 (dříve Mr) = musejní rukopis Máchův o 6 listech form. 25,7 × 17,6 cm, s datem zápisu na první straně v levém rohu nahoře: *Karel Hynek Mácha. | Dne 16tého Října 1833.*, a na deváté straně tamtéž: *Karel Hynek Mácha. | Dne 17tého Října 1833.* Je tam zapsáno krasopisně latinkou 17 písní a 5 básní. Písně byly nazvány *Ohlas písní národních*, avšak později byl název opraven na *Písně* Sabinou, který zasáhl do rukopisu i v písni č. 8. Obsah rukopisu: 1. V širom poli, 2. Ani labuť, 3. Z temna lesa, 4. Vítr, chladný vítr věje, 5. Zalká jinoch, 6. Nesbírá v háje stínu, 7. Rozprostřela chladná noc, 8. Celá ta krajina, 9. Pod starým hradem (první sloka), 10. Na lučině husy pasou, 11. Zrána na usvítě, 12. Letěly koroptve, 13. Neroztál sníh, 14. Hasly zatmělé hvězdičky, 15. Modřínové, mladí modřínové, 16. Proč, Vltavo, řeko divá, 17. Želetínky háje. Následují básně nečíslované: *Syn mlynářův, Přelka, Abaelard Heloíze, Dítě, Idůna*. Patřilo do nejstaršího materiálu *S* a listy byly očíslovány 68—73. Faksimile první strany je v knize Věčný Mácha. Uloženo v literárním archivu Nár. musea. Po prvé popsal Č. Zíbrt v Naší době 21, 1914, 618.

R30 (dříve Mr2) = *Vprovod*; popis je v 2. svazku.

R31 (dříve Mrn1) = *Versuche des Ignaz Macha. 1829*. Sešitek form. 21 × 13 cm na papíře s vodotiskem, medailónem Františka II. a s nápisem: Deutschlands Befreier Franz der Zweite, druhý dvojlist je s rakouským dvouhlavým orlem a s nápisem: Gott erhalte den Kaiser von Oesterreich. Sešitek má 12 stran. Na 1. str. je výše uvedený titul, na str. 3—6 jsou básně *Glaube, Hoffnung, Liebe, Vertrauen; Die Führer durchs Leben; Die Freude; Der Eremit*. Na dalších šesti stranách je báseň *Kolumbus*, zapsaná obráceně odzadu tak, že začíná na str. 12 a končí na str. 7. Zběžné písmo prozrazuje, že tu jde o první náčrt. V literárním archivu Nár. musea.

R32 (dříve Mrn2) = rkp. básně *Die Freude*, jiné znění než výše uve-

dené. Lístek form. 17,3 × 10,8 cm s vodovou značkou F K. V literárním archivu Nár. musea.

R33 (dříve Mrn3) = rkp. básně *Der Eremit* (varianta). Na dvoulistu form. 21 × 13 cm (papír i formát je týž jako na Versuche). Na konci je náčrt k baladě *Der Schwimmer*. Do literárního archivu Nár. musea daroval dr. J. Thon, bylo původně v Michalově pozůstalosti.

R34 (dříve Mrn4) = rkp. básně *Der Freitag in der Karwoche* na lístku form. 18 × 10,8 cm s vodotiskovými čarami. Po straně je část utržena. V literárním archivu Nár. musea.

R35 (dříve Mrn5) = rkp. básně *Sieh des Todes*, lístek form. 5,8 × 4,6 cm. Pod touto básní zapsal si Mácha jinou: *Nacht wird es*, z níž se na ustřiženém lístku zachoval jen začátek: *Nacht wird es, u[nd] dunk[le] ... / Über jenes Kirchho[fs]...*

R36 (dříve Mrn6) = *Die kühle Nacht*, 1 list form. 20 × 12,8 cm, podepsáno K. I. M. V literárním archivu Nár. musea.

R37 (dříve Kr1) = *Baláda*, připsána k dopisu Ed. Hindlovi z konce roku 1832 nebo ze začátku roku 1833 (viz Dopisy). 1 list form. 25 × 12,5 cm, psáno latinkou. Faksimile dopisu je v Máji 2, 1904, 501. Ve Vlčkově vydání Spisů K. H. Máchy II, 336 je reprodukováno čtrnáct prvních veršů. Bylo v majetku Ed. Hindla, nyní v literárním archivu Nár. musea.

S (starší vrstva opisů, dříve UBm1, UBm2, UBo, M9):

1. opis začátku *Mnícha*, pořízený mladým Riegrem, 3 listy form. 21 × 16,4 cm, (druhý list 21 × 18 cm) s cizími opravami podle jiného znění;

2. jiný opis začátku *Mnícha*, psaný neznámou rukou, 2 listy form. 20,6 × 17,6 cm, až k verši Mutně jenom hradem mníši pějí. Oba opisy jsou v depositu Umělecké besedy v Nár. museu;

3. opis *Valdeka*, *Karlova tejna* a *Viasila*, 17 listů; popis viz v 2. svazku;

4. opis *Rozbroje světů* a *Návratu*; popis viz v 2. svazku;

S (mladší vrstva opisů, dříve M3, UBo):

5. devět svázaných listů form. 21,5 × 17 cm, psáno několikerou rukou. Obsahuje 10 básní (srov. poznámky na str. 336). Uloženo v knihovně Nár. musea, sign. I E 56;

6. opis *Královiče*, psaný neznámou rukou, 1 list form. 23 × 17,4 cm. V depositu Umělecké besedy v Nár. museu.

T — tisky (podrobná data viz na str. 486 v Prvních otiscích:

České besedy 1842, red. J. K. Tyl. Na str. 85n. jsou otištěny pod názvem Opuštěnec dvě písně z Cikánů: *V dlouhém poli* a *Jeruzalém zpustla*.

Jindy a nyní 1833, nákladem a vedením Jana H. Pospíšila, s otištěnou básní *Budoucí vlast* (II. pol., č. 17, říjen).

Krok. Zábavní a poučující spis, vydán od V. Franty a S. Tomíčka u Jana H. Pospíšila 1833; s otiskem *Pomněnek zasázavských*.

Květy české 1834 a *Květy* 1835. Tam otištěno *10 písní*, *Křivoklad*, *Večer na Bezdězu* a *Marinka*. Redigoval J. K. Tyl, ale není jako redaktor uveden.

Literární příloha ku Věnci, sv. I, nákladem Berry a Hoffmanna v Praze (podle Jungmanna [VI, 526b] 1844, v Nár. museu je na výtisku sign. 68 E 128 připsán rok 1843). V č. 3, str. 34, je otištěno *Zastaveníčko* pod názvem Dobrou noc!

Nitra, almanach z roku 1842, v Prešporku, red. M. J. Hurban, s *Baládou* pod názvem Píseň a s redakční poznámkou.

Spisy K. H. Máchy z roku 1845. Vyšel jen první sešit s *Úvodem povahopisným* od K. Sabiny a se začátkem Máje, nákladem Máchova bratra Michala. V Úvodu jsou otištěny po prvé některé práce, jejichž rukopisy jsou ztraceny: *Dudák*, *Bratrovrah*, *Plány k Valdeku*, *k Vyšehradu* a *ke Karlovu tejnu*.

Večerní vyražení, časopis k užitečnému a kratochvilnému čtení, vedením a nákladem Václava Rodomila Kramériusa v Praze. Roku 1831 v č. 87 vyšla koncem prosince první Máchova tištěná báseň *Svatý Ivan* a roku 1832 v č. 4 z 23. ledna druhá báseň *Abaelard Heloize*.

Z = Zápisník Máchův z let 1833—1835, 127 číslovaných stran (str. 128 je prázdná) a nečíslovaný titulní list, form. 25,2 × 20 cm, nejrozsáhlejší máchovská památka rukopisná. V literárním archivu Nár. musea, pův. v majetku Ed. Hindla. Podrobný popis je v 3. svazku

Z výše uvedených rukopisů a opisů znal J. Šťastný (Spisy K. H. Máchy, 1906): *O3a*, *O4*, *O6*, *O8*, *O9*, *R4*, *R6*, *R13—R28*, *R30—R37*, *S* (1—6), *Anmerkungen*, *Poznamenání* a *Z*.